

ב. נ. סילקינר

הנפש הראשה בפואימה — הם חיי נכור או אל־נכור, ובכל־זאת אין הצורה של שירת הנכורה מתאימה בכל לפואימה זו, שיותר משיש בה מאגדת־גבורים יש בה מן האגדה, והיא זקוקה לפשטות האגדית כדי להביא בלבנו אמונת בה. והו כל הפניה שאנו פונים לחיי אגדה כאלה, של שבטים רחוקים, היא מתוך רגש, השונת לנמרי מאותו הרגש הנמצא ביסוד כל יצירת קלסית. מתוך געגועים על חיי אמונה קדומים ועל חיי פשטות קדומים אנו פניעים וכאים לחיי אגדה כאלה, והצורה ההולמת אותם היא איפוא צורה זמרי־לירית רכה, ולא הצורת האפית הכבדה והבטוחה. כי על־כך השתמש כבר לונגפלו, בעל חוש של צורה פחותה מאד, בשירה שלו מחיי ההודים — „בשירת היאותה“, — על פי שירת הקאלוולה של הפינים, בצורה של הרוז אחר, הפילודי יותר ופשוט יותר מן הרוז של האפוס הקלסי, והשופר עלינו, מדי קראנו בשירתו הנעימה, רוח של הדות קלה יחד עם רוח עצב — עצב נעים — של געגועים לימים רחוקים עברו. זה מושך את לבנו ונוטע בו רוח ילדות של אסור־נה. אולם הפואימה של סילקינר מחיי החור־דים לא משכה את הלבבות להאמין ואינת מושכת אותם גם עכשיו, אבל התגלה בה עוז חדש, מן העוז של מי שבא לחרוש קרקע חדש ולכבוש על־ידי חרישה זו שטח חדש, ובפרקים המוצלחים של הפואימה ניכרת למעטים גם יכולת חדשה ברך הצרוף של האגדי והלירי עם המלסטי והאפי.

בבקשת ארץ חדשה זו שבפואימה הרא־שונה כבר ניכר איש „הארץ החדשה“, שמהלך הספרות שבה עד היום הוא עוד קרוב בכחינת־מה אל דרכה של הספרות הקולוניאלית הראשונה של באי אירופה לאמריקה. בספרות אמריקה מגלים עוד כיום מדי פעם בפעם לכל המחזות איים עם תושבים אנושיים חדשים, הנמצאים לעתים קרובות אף בתוך הים הרועש של הכרד האמריקאי. וכאיש הארץ החדשה ניכר סילקינר גם בשיריו חסונים, שיש בהם השתחררות מכלי

בכורה חסונה, האצילה, של המשוררים העבי־רים באמריקה היה הוא האציל ביותר. בזכרוני נחקקה דמותו כאיש בעל קומה ופנים גרמיים־רוים, כשל מבקש לחשוף דבר־מה, לגלות מגילות ננוזות או חיים ננוזים, עם קול רך, מלטף, משקט.

היה בו מן המגלה. הוא גילה ראשיתה של אמריקה בשירתנו: התחיל בתוך הארג שלה כסין ערוגה של בתי־נירים חדשים. שירתו הגדו־לה „מול אוהל תמורה“ — שברי פואימה ושברי אגדה רחוקה של שבטי עמים רחוקים — היתה בשעתה (יצאה בשנת תרע״ע), עוד לפני צאת התרגום של „שירת היאותה“ ללונגפלו על־ידי משרניחובסקי, צעד נועז. היא לא נקלטה בזמנה, וגם לאחר זמן, כשנתנה בצורה משוכללת יותר, בקובץ השירים של סילקינר שיצא לפני שנים מעטות, עוד נשאר בה מזוהה. זרות זו יש להציג חלק ממנה על חשבון התוכן והלך על חשי־בון הצורה. התוכן הוא חיי האגדה של שבטי ההודים באמריקה מזמן שלטון הספרדים בהם, הנתנים כמשל או כמלל לחיינו אנו, שבטים קרו־ים, שעמים נלחמים בהם ואומרים להשמידם מעל פני האדמה, ומלחמה גם בתוכם, בנפשם, אם ללכת אחרי „הכהן לאל נפש“, איש השלום, או ללכת אחרי אל גבור, אל צעיר, שהעלה משכבות נסתרות את הברזל השחור; וסברה היא, שאין לתלות „תניא בללא תניא“ ואין לעשות משל או ספל דבר הרחוק הרבה יותר מן הנמשל. כך לא הצליח גם משורר כקרל שפיטלר למשוך את הלבבות אחרי „האביב האולימפי“ שלו, שבו נסה לעורר את האלים המתים של המתוס היוני העתיק ולהכניסם לחיים החדשים, להיות להם לסמלים חדשים. והו המתוס היוני העתיק קרוב הוא ללכות בני אירופה החדשה הרבה יותר מאנדות ההודים ללכותינו אנו. והצורה של „מול אוהל תמורה“ היא צורת השירה הקלסית, בעלת החרוז המכי־ריו, החגיגי, הקובע את הדברים ומכלים את צורתם, ואין היא הולמת בכל את התוכן, המלא גם תעלומות וסוד. אמנם חיוו של סו־גירל —

טותו האמנותית, המגיעה עד לידי משטות
עממית אמתית, השיר השני — „בארץ-חוליה“:

בְּאֶרֶץ-חֻלְיָה

הַנְּהַב הַטּוֹב

וְאֶזְנִים יְקָרוֹת

וְפָנִים לְרֵב.

אֶרְמוֹן קָאָד גְּהֶרָד

לְפִלְדֵּי שֵׁם גֵּשׁ.

הַקָּרְחָה סְפִירִים,

רְצִפְתָּ הִיא שֵׁשׁ.

מִי יִקְנֶה הַסְּגֻלוֹת,

הַיֶּקֶר אֲשֶׁר בּוֹ?

מִי יִמְלֵל הַיָּפִי

יִשְׁמִיעַ הַגּוֹי?

אֵךְ צָוֹב הָאֶרְמוֹן

וְצוֹב קָדוֹן

כִּי בַת אֵין לְפִלְדֵּה —

וְלְפִלְדֵּי אֵין בּוֹ...

המוטיב של השיר הזה אינו חדש, אבל
עד כמה ידע סילקינר להלביש אותו לבוש של
אור חדש, זה הנותן לו זיו, שדומה עלינו כאילו
הוא מבחיס מתוך פנימיותו, ואינו מוסיף
עליו נוגה, זה שהוא בתינת „קליפה“: אש זרה.
ועד כמה ידע סילקינר כאן לצמצם ולהפסיק:
לתת את האקורד האחרון שבשתי השורות
האחרונות, המסיימות הכל והממלאות הכל, אותן
השורות העושות כל השיר כמפורסלים אחד,
כמין בלדה קטנה ונהמדה.

מוטיבים עממיים כאלה, שידע סילקינר כל
כך להלביש אותם צורה, משכו, כנראה, את לבו
בהקופה האחרונה ועוד לפני זמן קצר שמחנו
למצוא במאסף לברכי ספרות, „מסר“, של
סופרי אמריקה שתי פואמות חדשות שלו,
שבראשונה — „ומלך אין במואב“ — ביחוד
יש מן ההמשך של הדרך הזאת, דרך המוטיב
ביום העממיים והלכשתם האמנותית הדקה,
הרוחנית-חשירית. שמתנו למצוא המשך זה עם
תוספת כח, וגם עם תוספת בינה, זו שהובעה
כליכך יפה באותה פואמה על עמיאל, סלך
מואב, שבתחלה בחר בדרך העניים, לבוא

המשך, על-ידי ששהפכים אותו לברכה שברות,
שבאיריאה יפה, זכה ומוקקה, המציינת את
מבחר משוררי אמריקה, וגם חלק מסופרי
הפרוזה המובהרה שלה, כאמרוסו, תורו,
ואלה שהלכו והולכים בדרכיהם. השתחררות זו
מן המשך והזדכות זו נסכו על רוחו, התודר
לפרקים גם לפני ולפנים, מין שקט אידילי —
הנטיה האידילית היא המובהקה ביותר בשיריו
מן התקופה האחרונה — והיא שהכניסה לתוד
הריתמוס הנפשי שלו מין זיו מיוחד, מעין
פשטות נעלה, שהתגלה בשירים קטנים מובח
רים שלו, העושים לפרקים רושם כאילו קלע
את חרוזיהם כמין מעשה מקלעת — זר מביב —
של פרחי-שדה צנועים וחבוים.

שנים מן השירים הקטנים הללו שבספר
השירים שלו, שיש בהם גם נימה עממית יפה,
או מגיעים הם ביום האמנותי עד כדי מדרגת
הפשטות של שירי-עם, קרובים ביחוד אל לבי.
אחד מהם הוא השיר הקטן „שמרו בקטנים“,
המצטיין בפשטותו ובאמתיותו:

שָׁמְרוּ בְּקַטְנֵיכֶם,

בְּיַלְדֵי הַקְּבֵנֵי:

אֶהְבֶּנּוּ בְּרֵבָה

הַבָּאִים אֲחֵרֵינוּ.

רְחֻצוּם, הַנְּבֹגִים

בְּטַל-הַתְּתֵנוּ,

הַלְבִישׁוּם צְרִינִים

קְאוֹרֵי רֻחְנוּ.

זְכְרוּ: קָם שָׁמֹן

פְּתוֹרֵן הַלּוֹמֵנוּ,

וְאֶתֶר טְהֵקָה —

קְשִׁיחַ-צְרִינֵנוּ.

זהו שיר „לעת מצוא“, העולה ומתרוסס
מן היום העובר והחולף כלפי זה שאינו עובר
וחולף, כלפי זה המחבר אותנו לפנים ולאחור.
וכמה מתאימה לו אותה התרדה הכבושה,
הממלאה אותו מראש ועד סוף, זו העולה ועולה,
עד כי מתפרצת כחכ בשורה הנעלה האחרונה,
זו השופכת טרוחה הנעלה על כל השיר ונותנת
עליו מרוחה.

קרוב אליו בזיוו השירי ועולה עליו בפשי-

לְאַרְץ הַנְּדוּלָה הַרְקָהָה
הַפְּרוּשָׁה לְפָנָיו הַזְמָסָה
וְשִׁמְשָׁה בְּיַפְעַת נְהָרָה,
וְהוּא הַנְּהָה: לְאִי בְּרוּכָה וְקְדוּשָׁה
אֵת בְּלָדִי מְדַמָּה וְנָרָה.
כִּי אִימָה לֹא דָרָךְ בְּךָ אֲדָם
וְיִרְזָסָם בִּיקָר-וִיחוּ הַדְּרָךְ?
וְאִי לְבֹא — בְּדָם שׁוֹמֵת וְקוּוִי —
לֹא הַפֶּד לְמַקְדָּשׁ עֲפָרָךְ?

ביניהם, למען יתכוננו במעשיהם, אבל במשך
הזמן, מתוד התכוננות עמוסה יותר, הגיע לידי
רעיון עמוק יותר:

אֲנִי הוֹלֵךְ וְלֹא אָשׁוּב לְכַמְאֵי. דְּרָךְ הַעֲנִיִּים
הַקְּרוּיִים

היא דרכי, ואחריתי כמותם.

כשקראנו פואימה זו עם דברי הבינה של
המלך-ההלך תפסנו יותר גם את דברי הבינה,
הבינה העליונה, של ההלך בשיר אחר משיריו
האחרונים של סילקינר („בדרך נטיסבורג” —
נרפס בשבועון „מאזנים” בשנה האחרונה):

הַהֵלֵךְ לֹם עָמַד לְרַנֵּעַ

וְאֵן שְׂאֵל לְאִמּוֹ: „הַעֲרָה

הַלּוֹ עַל קַה פַּח חוֹנְנָת

וְאֵת מִי הִיא גְעוֹ מְכַבְּרָה?”

לְפָנָיִם, עָנָהוּ הַנְּשִׂאֵל,

פַּח נְבִיא וְקְדוּשׁ הוֹפִיעַ

וְדַכְרִים נְשִׁנְבִים וְנַעֲלִים

בְּאֵנְגִי בְּגִי אֲדָם הַשִּׁמְיעַ.

וְקְדוּשׁ סָאָן וְהַ הַקְּסוֹם

וְבָאִים אֲנָשִׁים אֵין סְפֹרֹת

בְּיוֹם וְהַ לְתַקוּפַת כָּל שָׁנָה

לְהַזְכִּיר הַדְּכָרִים לְיִזְרוּתֵי.

בְּסוֹ חוֹרֵךְ הַהֵלֵךְ לְיוֹבֵר

וְהֵלֵךְ בְּדַכְרֵוֹ לוֹ הַלְּאֵה,

שׁוֹמֵעַ מְרַחֵק בְּרִצּוֹן

קוֹל הַיָּד וְהַיַּעַת עֲנֵלָה.

וּפְתָאָם אֵן פָּנָיו הוֹאָרִי

בְּאִיר גְּעִים שֶׁל הַסֵּד וְנִקְרָה

וְעִינָיו הַבִּיטוֹ בְּאֵתְהָה

היה כנראה קשר פנימי בין השיר על
ההלך ובין הפואימה על המלך-ההלך (וכאן יש
להזכיר את ה„מעשיה” השירית שלו „אבצן איש
חם” — נרפסה ב„הדואר”, שנת תרפ”ט —
הקרובה בהדרגה לשני השירים האלה, ואת
השיר הקטן „אקומה ואלכה” — גם הוא נרפס
ב„הדואר”, בסוף שנת תרפ”ח — עם הסיום
השירי-האנושי: „ולב אנוש — מים ועד ים”),
ולכל הפחות היה יסוד נפשי אחד להם, זה של
הותור על „אני” מסוים, מוגדר, ההלך וכלה.

שמתנו לקראת הפואימה החדשה, ואם
חשנו בנימת הותור שלה, לא חשנו בנימה
אחרת, הקשורה בותור זה, בנימת הפרידה,
זו שעכשיו, אחרי שמענו על מותו של סילקינר,
אנו שומעים מפורש את קול צלילת.
עכשיו אנו תופסים יפה גם את
סוד החבור והקשר שבין פואימה זו על המלך
ההלך ובין השניה, על „השיר שלא הושר”,
שצרח סילקינר אליה וקבע את מקומה על ידה:
באחד החרוזים האחרונים שלה הוא מבשר
הבשורה הרעה ושר:

פִּידוֹ הַרְקָה אֵת גְּשֵׁמֵס הַכְּנֹר...